

МІГРАЦІЙНА БЕЗПЕКА

(шифр)

КОНКУРСНА НАУКОВА РОБОТА

на тему:

«ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
МІГРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ»

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Розділ 1. Місце та роль міграційної безпеки в системі публічного управління.....	7
1.1. Змістовна характеристика наукової категорії «міграційна безпека».....	7
1.2. Міграційна безпека як об’єкт публічного управління.....	10
Розділ 2. Аналіз стану реалізації публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки.....	13
2.1. Стан міграційної безпеки України: публічно-управлінські аспекти.....	13
2.2. Аналіз організаційно-правового підґрунтя публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки: Україна й ЄС.....	17
Розділ 3. Шляхи удосконалення та розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України.....	20
3.1. Удосконалення організаційно-правового підґрунтя публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України.....	20
3.2. Концепт розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України.....	23
ВИСНОВКИ.....	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31
ДОДАТОК А.....	34

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Зважаючи на виклики та загрози, які виникають у безпековій сфері України, варто відзначити, що перед її міждисциплінарною наукою «Публічне управління та адміністрування» стоїть завдання щодо проведення комплексних досліджень у сфері підтримки міграційної безпеки. Ці дослідження мають забезпечити концептуалізацію факторів, причин і наслідків такої безпеки, особливостей її зміцнення як чинника соціально-політичного й економічного розвитку держави. Зазначені питання потребують ґрунтовного наукового осмислення з позиції врахування різних аспектів – правових, інформаційно-аналітичних, комунікативних та ін.

З метою унеможливлення трансформації викликів і загроз у небезпеки міграційній безпеці, що можуть привести до негативних наслідків як для всієї держави, так і для її суспільства, важливим є здійснення ефективного публічного управління в цій сфері. Зважаючи на загальні його положення [7; 31; 32], воно можливе за рахунок дієвого використання методів і засобів планування, моніторингу, оцінювання тощо. У сучасних умовах їх використання поки що не можна назвати ефективним, а також досконалим його організаційно-правове підґрунтя. З огляду на це можна наполягати на важливості проведення системного дослідження щодо розв'язання проблемних питань публічного управління у сфері міграційної безпеки України.

Слід відзначити, що окремим державно-управлінським аспектам у сфері міграційної безпеки присвячено наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених О. Борисенко, М. Бублія, Б. Горрансона, К. Гусарова, С. Гусарова, А. Комзюк, Е. Лі, О. Малиновської, Л. Мармора, М. Медушевського, Е. Равенштейна, М. Романюк, О. Салманова, Н. Сидорук, О. Сидорчук, К. Тарасенко та ін. [2; 3; 5; 6; 10; 11; 12; 18; 20; 21; 23; 25; 26; 28; 29].

Разом із тим, незважаючи на значний внесок дослідників у розробку проблем підтримки та зміцнення міграційної безпеки, її організаційно-правове забезпечення в Україні потребує комплексного розгляду та висвітлення.

Оскільки недостатній рівень наукової розробки публічно-управлінської проблематики правового забезпечення міграційної безпеки негативно позначається на процесі вдосконалення законодавства з цієї проблеми та призводить тільки до часткових змін у ньому, що не сприяє цілісності системи організаційного підґрунтя забезпечення міграційної безпеки України. Таким чином, необхідність теоретичного осмислення напрямків організаційно-правового регулювання у сфері такої безпеки України сприятиме вирішенню такого науково-практичного завдання, як збалансування інтересів суб'єктів у процесі реалізації правовідносин із забезпечення міграційної безпеки. Усе це обумовлює актуальність цього наукового дослідження.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є визначення наукових засад й обґрунтування практичних рекомендацій щодо вдосконалення та розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України.

Для досягнення зазначеної мети поставлено такі завдання:

- визначити місце та роль міграційної безпеки в системі публічного управління;
- проаналізувати сучасний стан реалізації публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки;
- обґрунтувати напрямки вдосконалення та розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України.

Об'єкт дослідження є забезпечення міграційної безпеки.

Предметом дослідження є публічне управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України.

Методи дослідження. Для реалізації мети й завдань дослідження використовувалася сучасна наукова методологія, заснована на таких засадах: переходу від абстрактного до конкретного, узагальнення, єдності початку дослідження й початку розвитку об'єкта, збігу логічного й історичного, збіжності законів розвитку об'єкта й законів його пізнання тощо. В основу методології дослідження було покладено системний підхід, що дозволив

дослідити об'єкт публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки з позиції його цілісності, а також з'ясувати закордонні практики її підвищення, зокрема в країнах-членах ЄС. Автором використано також організаційно-функціональний підхід, який забезпечив визначення напрямків подальшого вдосконалення та розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки в Україні. При цьому інформаційно-фактологічною базою дослідження є вітчизняна та міжнародна нормативно-правова база, інформаційно-аналітичні матеріали Державної служби статистики України, Міжнародної організації міграції та ін.

У першому розділі розглянуті теоретичні засади характеристики наукової категорії «міграційна безпека» як категорії ідеального порядку, що охоплює як процес забезпечення такої безпеки, так і результат від його здійснення, що представлений відповідним її рівнем. Визначено фактори, причини, а також наслідки (позитивні та негативні) щодо забезпечення та незабезпечення міграційної безпеки.

У другому розділі проаналізовано сучасний стан міграційної безпеки України, який охарактеризовано як незадовільний з огляду на недосконалість її інституційного (організаційно-правового) забезпечення публічного управління. Виявлено, що воно має бути представлено законодавчими, програмними та стратегічними документами, процесом їх розробки й упровадження. Розглянуто організаційно-правове підґрунтя публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки в країнах-членах ЄС. З'ясовано заходи, які вживаються в ЄС з метою забезпечення міграційної безпеки в країнах-членах цього союзу.

У третьому розділі визначено напрямки вдосконалення публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки в Україні, які передбачають застосування організаційно-функціонального підходу до уточнення правової бази, а також оптимізації взаємодії органів державної влади в цій сфері. Ураховуючи закордонний досвід, зокрема, обґрунтовано практичні рекомендації щодо доопрацювання правової бази у цій сфері (шляхом прийняття закону «Про засади публічного управління у сфері

забезпечення міграційної безпеки України»), упровадження Регламенту «міграційної карти» тощо.

Значення отриманих результатів полягає в тому, що наукові узагальнення доведені до рівня конкретних пропозицій. Висновки, отримані у результаті наукового дослідження, мають важливе значення для подальшої теоретичної розробки питання обґрунтування режимів забезпечення міграційної безпеки, зменшення розриву між її рівнем і вимогами суспільства до неї як складової національної безпеки, а також основи економічного зростання та добробуту громадян. Рекомендації та пропозиції, викладені в дослідницькій роботі, можуть використовуватися в діяльності органів державної влади (центрального та регіонального рівня) як такі, що стосуються необхідності врахування сучасних тенденцій розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки в Україні при вдосконаленні вітчизняного організаційно-правового інструментарію державної міграційної політики.

Конкурсна робота складається зі вступу, 3-х розділів, висновків, списку використаних джерел (33 найменування) і 1 додатку. Загальний обсяг роботи становить 35 сторінок друкованого тексту, із них 30 сторінок – основного тексту (без списку використаних джерел і додатку).

Результати дослідження за обраною темою відображено в 1 науковій статті, опублікованій у закордонному науковому виданні.

РОЗДІЛ 1

МІСЦЕ ТА РОЛЬ МІГРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

1.1. Змістовна характеристика наукової категорії «міграційна безпека»

*«У кожен момент нашого життя ми повинні намагатися шукати не те,
що нас відділяє та відштовхує, а те, що у нас є спільного й об'єднує»*

Джон Рескін [33]

Сучасне суспільство не уявляє свого існування без соціально-економічно розвиненої та безпечної держави, вектори функціонування якої є постійним предметом наукового аналізу. Він, у свою чергу, охоплює проведення дослідження засад і аспектів формування національної безпеки в міграційній сфері (міграційної безпеки). Власне, важливим є дослідження цього виду безпеки як наукової категорії й узагальнення знань про це явище через необхідність забезпечення стійкості всієї системи безпеки держави та її належного розвитку.

Міграційну безпеку вчені характеризують по-різному. Формуванню єдиної точки зору з цього приводу заважає різнобічність наукових поглядів у виокремленні понятійного апарату дослідження (міграційна політика у сфері безпеки, державна політика у міграційній сфері, державна міграційна політика у сфері національної безпеки тощо). Крім того, на наукове дослідження міграційної безпеки впливає поглиблення міграційних, етнонаціональних та інших процесів розвитку людства. Проте перш ніж перейти до уточнення змісту поняття «міграційна безпека», слід вказати на особливості визначення міграції.

Варто зазначити, що одним із перших, хто визначив її особливості та роль держави в регулюванні міграційних процесів і потоків, був англійський учений Е. Равенштейн [28]. Він запропонував й обґрунтував закони міграції суспільства, які передбачають урахування її підштовхуючих (виштовхуючих) і

заохочуючих факторів, тобто зовнішніх і внутрішніх.

Цю теорію у 60-х рр. ХХ ст. розвинув Е. Лі, який вказує, що вона є селективним процесом [26]. При цьому автор слушно наполягає, що деякі території створюють усі умови для актуалізації, насамперед, виштовхуючих чинників, які змушують населення до міграції, а деякі території, навпаки, – залучають людський капітал [там само]. Разом із тим, розглядаючи фактори міграції населення, поза увагою Е. Лі залишаються неекономічні чинники.

На важливість системного розгляду чинників і складових міграції справедливо вказує група дослідників – О. Борисенко, О. Гусаров, С. Гусаров, А. Помаза-Пономаренко, О. Сидорчук та ін. [2; 6; 21; 29]. Автори вважають, що міграція, здійснюючи значний вплив на розвиток спільноти (національної та глобальної) у різних аспектах, представляє собою складне і комплексне соціальне явище, що має економічне спрямування та державно-управлінське підґрунтя в його координації [там само]. Існування цього явища зумовлено дією цілого комплексу чинників соціального, економічного, політичного, культурного, етнічного та іншого характеру. При цьому зміст міграційної безпеки різниться залежно від рівня, на якому її розглядають: 1) на побутовому рівні як усвідомлене сприйняття генетичного зв'язку нації, держави й окремо взятої особистості, її переміщення у просторі; 2) на державно-політичному рівні як політичний проект майбутнього держави та соціуму; 3) на теоретичному рівні як узагальнену світоглядно-методологічну вихідну позицію національної безпеки в соціально-економічній сфері тощо.

Погоджуємося з науковцями [2; 20], які стверджують, що похідні терміни й теоретичні конструкції дефініції «міграція» мають забезпечувати її виважене сутнісне визначення. На наш погляд, значною мірою комплексну характеристику поняття «міграція» може забезпечити використання терміноконструкції «міграційна безпека». Підтвердженням висловленої думки є змістовне й етимологічне наповнення кожної зі складових цієї терміноконструкції – «міграція» і «безпека». Як зазначено в Академічному тлумачному словнику української мови, безпека – це стан, за якого ні кому (ні чому) ніщо не

загрожує, а міграція – це переселення народів у межах країни або з однієї країни в іншу [1].

Щодо законодавчого визначення поняття «безпека», то її розглядають у контексті національної, державної, громадської та ін. видів, як захищеність інтересів (державних, суспільних, окремої особистості) від реальних і потенційних загроз (див. ст. 1 Закону України «Про національну безпеку України» [14]). Наразі в правовому полі міграцію охарактеризовано з позиції визначення засад державного регулювання зовнішньої трудової міграції [14]. Можемо погодитися з І. Гайдошем і М. Шульгою – авторами законопроекту у міграційній сфері, щодо важливості законодавчого закріплення основних засад державної міграційної політики України [4]. Міграція в межах цієї політики визнається як «пересування особи для зміни місця проживання або перебування, що супроводжується перетинанням державного кордону (зовнішня міграція) або меж адміністративно-територіальних одиниць України (внутрішня міграція)» [там само].

На підставі вищезазначеного можемо зробити висновок, що міграційна безпека – це стан захищеності національних інтересів (держави, суспільства й окремо взятої особистості) у міграційній сфері, що передбачає гарантування та підтримку такого стану на належному рівні через здійснення результативного публічного управління, яке визначає й ураховує реальні, потенційні виклики та загрози цим інтересам, а також унеможливорює їх трансформацію в небезпеки. На наше переконання, дане визначення міграційної безпеки слід закріпити у відповідному законодавстві України, а також удосконалити її Закон «Про національну безпеку України» [14] у напрямку закріплення міграційної безпеки як підвиду національної. Це має забезпечити при формуванні та реалізації державної політики дотримання принципу, що людина є найвищою цінністю, а також загальносвітового тренду щодо соціальної орієнтованості та безпековості такої політики через перехід сучасного соціуму у фазу «постмодерного» (дет. див. наукові праці О. Сидорчук та ін. [21]). Адже міграційна безпека – не тільки проміжний і кінцевий результат (продукт), а й процес його отримання.

1.2. Міграційна безпека як об'єкт публічного управління

В Україні прийнято Стратегію державної міграційної політики (2017 р.), яка покликана забезпечити продовження реалізації заходів такої політики, що раніше визначалися в Концепції державної міграційної політики України (2011 р.) [14]. На відміну від цієї Стратегії, аналізована концепція свого часу містила посилення на необхідність протидії загрозам міграційної безпеки як явищам, що становлять небезпеку національній безпеці України [там само]. Разом із тим, ні аналізована Стратегія, ні Концепція не закріплюють визначення поняття державної міграційної політики, а тим більше публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки. Хоча одним з першочергових очікуваних результатів цієї Концепції є підвищення рівня національної безпеки [там само]. Зважаючи на відсутність практико орієнтованого визначення державної міграційної політики можемо відзначити, що існує необхідність у дослідженні цих понять у науково-теоретичній площині, а також визначенні місця та ролі міграційної безпеки в системі публічного управління [7; 31; 32].

Група вчених (М. Бублій, Б. Горрансон, О. Малиновська, Л. Мармор, К. Тарасенко та ін.) розглядає державну міграційну політику як окремий напрям державно-управлінської діяльності, яка охоплює зовнішні та внутрішні складові. При цьому державна міграційна політика представляє собою сукупність дій, що мають регулятивний характер і передбачають окреслення та досягнення низкою соціально-політичних суб'єктів системи цілей державного управління [3; 5; 10; 11; 23].

До цих суб'єктів можуть бути віднесені президент, парламент і уряд України, Державна міграційна служба України, Міністерство закордонних справ України (МЗС), Служба безпеки України (СБУ), Прикордонна служба України (ПСУ), Міністерство внутрішніх справ України (МВС), Мінсоцполітики України (МСП), Мінекономрозвитку і торгівлі України (МЕРТ), органи місцевого самоврядування (ОМС), громадські організації, установи, малі соціальні групи й окремі індивіди. Основним завданням цих

публічних інституцій є: 1) артикуляція та агрегація інтересів суспільства, держави й окремо взятої особистості; 2) поєднання всіх рівнів державної міграційної політики при узгодженні таких інтересів. При цьому суб'єкти державної міграційної політики в неоднаковій мірі приймають участь у формуванні та реалізації управлінської діяльності, зокрема, беруть участь у плануванні міграційних процесів з урахуванням вимог зовнішнього середовища, потреб і наявних ресурсів для врегулювання цих процесів.

Важливо, що зазначені вище дослідники виокремлюють такі функції державної міграційної політики, об'єктом якої є міграційна сфера: 1) регулювання міграційних процесів (ця політика впливає на міграційні процеси для їх упорядкування); 2) розв'язання суперечностей у міграційній сфері та узгодження інтересів (передбачає врахування інтересів держави та суспільства при пошуку консенсусу в конфліктних ситуаціях, що виникають через соціальну напруженість серед мігрантів); 3) інтеграційну, мобілізаційну, селективну, соціально-економічну та інші функції (вони визначають соціальну динаміку й охоплюють реалізацію державної міграційної політики через залучення трудових ресурсів з метою збалансування трудового потенціалу країни, зниження показників демографічної та соціальної кризи) [там само].

Щодо правового закріплення функцій державної міграційної політики, то до них віднесені такі, як сприяння легальній міграції, запобігання нелегальній міграції, міжнародний захист, зміцнення інституційних спроможностей, статистичне забезпечення, моніторинг та оцінка результативності тощо [14]. Дані функції повинні виконуватися в межах 13 визначених цілей такої політики. Власне, у Стратегії державної міграційної політики вказано, що реалізація останньої охоплює «системне виконання сукупності завдань і заходів для досягнення окреслених цілей у сфері міграції згідно із законодавством, ураховуючи загальноприйняті міжнародні стандарти» [там само].

Отже, у продовження думок теоретиків і практиків державного управління у міграційній сфері можемо відзначити, що державна міграційна політика України постає як комплекс публічно-управлінських (державних і

недержавних) заходів, що включають стратегування, координацію, моніторинг, аналіз, регулювання та контроль у сфері переміщення громадян України, іноземців й осіб без громадянства з метою забезпечення дотримання відповідного міграційного балансу та належного рівня міграційної безпеки.

У цьому контексті зауважимо, що вітчизняна правова база державної міграційної політики та публічного управління вимагає доопрацювання в напрямку такого: 1) уточнення понять міграційна безпека як об'єкта публічного управління; 2) акцентування уваги саме на розвитку публічного управління у міграційній сфері з огляду на активізацію недержавного сектору в залученні до його організації та реалізації; 3) підвищення соціо-орієнтованого характеру вітчизняного законодавства та посилення відповідальності за його порушення; 4) визначення загальних і спеціальних функцій публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки (з огляду на загальний концепт функцій державного та публічного управління – планування, організації, мотивації, регулювання, контролю тощо [7; 31; 32]); 5) забезпечення комплексності у стратегуванні та програмуванні публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки, яке передбачає прийняття доктрин, стратегій, концепцій, програм, планів тощо у цій сфері, що вимагає системного правового визначення викликів і загроз цій безпеці [16].

Ці міграційні програми мають формуватися за 4 напрямками: організаційно-правовим, економічним, інформаційно-аналітичним і пропагандистсько-безпековим [23]. Результативність реалізації таких програм значною мірою визначається тим, наскільки вони враховують значення об'єктивних і суб'єктивних факторів, що зумовлюють міграцію, а також її позитивні та негативні наслідки (зниження темпів виробництва в державі, формування нової генерації інвесторів в економіку країни з числа трудових мігрантів, галузева асиметрія ринку праці тощо). Отже, зупинимося детальніше на розгляді факторів, особливостей і наслідків міграції, стані її безпеки в Україні й ЄС, а також засобах державної підтримки такої безпеки на належному рівні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ СТАНУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

2.1. Стан міграційної безпеки України: публічно-управлінські аспекти

Станом на початок 2019 р., за даними Державної служби статистики України (ДССУ), у нашій державі проживає 42,15 млн. осіб [15]. Ці відомості наведено без врахування осіб, які залишилися на окупованих територіях Донецької та Луганської областей, а також АРК. Слід констатувати, що на початок 2017 р. населення України становило 42,58 млн. осіб, а на початок 2018 р. – 42,39 млн. осіб. [там само]. Останній загальнодержавний перепис населення в Україні відбувся в 2001 р. У цей період було зафіксовано, що в ній проживало 48,45 млн. осіб. Новий перепис населення до сих пір не проведено, і чергова спроба його здійснити запланована на 2020 р. У цьому контексті в грудні 2019 р. розпочався пробний перепис населення на території міста Києва та Київської області [8].

Щодо осіб, які виїхали з України за кордон з метою працевлаштування, то ДССУ надає такі дані: у 2001 р. виїхало 717532 особи; у 2016 р. – 246188 осіб; у 2017 р. – 430290 осіб; у 2018 р. – 610687 осіб [15].

Очевидно, що останніми роками знову активізувалися міграційні процеси в Україні. При цьому серед українців, які виїхали за кордон, більшість – це особи, які є довгостроковими трудовими мігрантами [15]. За інформацією Представництва Міжнародної організації з міграції в Україні (МОМ), у 2018 р. довгострокових трудових мігрантів-українців було зареєстровано близько 423,8 тис. осіб, а короткострокових трудових мігрантів – 264,4 тис. осіб [13]. Кількість довго- і короткострокових трудових мігрантів, зокрема фактичних і потенційних, представлено на рис. 1. За даними МОМ, серед трудових мігрантів переважають чоловіки (віком від 30 до 45 років) і значно високими є

показники щодо потенційних трудових мігрантів-українців [там само].

Рис. 1. Кількість українських довго- і короткострокових трудових мігрантів у 2018 р.

Джерело: складено на підставі [13]

Більшість трудових мігрантів-українців – це жителі Західних областей України [15]. Крім того, за інформацією ДССУ, 41 % – це трудові мігранти-українці, які мають середню (спеціальну) освіту, а 36 % – вищу освіту. При цьому в основному трудові мігранти-українці виїжджають до Республіки Польщі, РФ, Чеської Республіки, Італії тощо. На ці країни припадає 80 % загальних потоків коротко- і довгострокових трудових мігрантів-українців [там само].

Варто відзначити, що безробіття є тим фактором, який посилює міграційні процеси [13]. Щодо рівня безробіття в Україні, то його представлено у табл. 1 за методологією Міжнародної організації праці (МОП).

Аналіз даних, наведених у табл. 1, дозволяє стверджувати, що останніми роками в Україні рівень безробіття її населення певною мірою зменшується. Крім того, майже на тому ж самому рівні залишається кількість осіб, які є безробітними, але намагалися організувати власний бізнес.

Таблиця 1

Дані щодо безробіття населення в Україні (за методологією МОП)

Роки	Безробітне населення у віці 15-70 років, усього, тис. осіб	З них особи, які шукали роботу, і намагались організувати власну справу	
		усього, тис. осіб	у % до всіх безробітних
2001	2 455,0	2 296,2	93,5
2016	1 678,2	1 634,8	97,4
2017	1 698,0	1 662,5	97,9
2018	1 578,6	1 546,0	97,9

Джерело: складено на підставі [15]

Слід відзначити, що в зміцненні суспільно-політичної стабільності в державі важливу роль відіграє розвиток транскордонної співпраці. Урахування цієї особливості дозволило деяким регіонам України (зокрема, Карпатському єврорегіону) дещо підвищити рівень міграційної безпеки (табл. 2). Зазначений єврорегіон охоплює Волинську, Закарпатську, Івано-Франківську, Львівську, Рівненську, Тернопільську та Чернівецьку області (див. Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2016-2020 роки [14]).

Таблиця 2

Рівень безробіття та міграції в регіонах, які формують Карпатський єврорегіон

Роки	Області, які входять до Карпатського єврорегіону						
	Волинська обл.	Закарпатська обл.	Івано-Франківська обл.	Львівська обл.	Рівненська обл.	Тернопільська обл.	Чернівецька обл.
1	2	3	4	5	6	7	8
	<i>Рівень зареєстрованого безробіття, %</i>						
2001	5,8	6,0	5,7	6,0	6,9	6,8	4,2
2010	3,1	2,8	3,5	2,7	4,7	5,3	3,7
2018	11,6	10,3	8,3	7,0	10,2	10,3	8,9

1	2	3	4	5	6	7	8
	<i>Міжнародна міграція громадян, осіб</i>						
2001	871	1098	290	1234	1062	252	708
2010	17348	8926	16516	32159	20453	14879	9937
2018	5656	2929	5615	12739	6896	6043	3314

Джерело: складено на підставі [15]

Підвищенню рівня розвитку та міграційної безпеки Карпатського єврорегіону сприяла низка факторів, а саме: 1) упровадження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва (2016-2020 рр.), Концепції та Стратегії державної міграційної політики України та ін. [14]; 2) реалізація соціально-економічних та інфраструктурних проектів (кластерів), у т.ч. у межах розвитку транскордонної співпраці. Вона ґрунтується на принципах європейської регіональної політики (субсидіарності, децентралізації, партнерства, планування тощо) [25]. Серед цих кластерів виокремлюють Люблінський екоенергетичний кластер, Науковий інформаційно-статистичний транскордонний кластер «Інфостат Україна-Польща», туристичні кластери тощо [2; 23]. У цьому контексті звертаємо увагу на важливість запровадження стимулювання розвитку транскордонної співпраці єврорегіонів України як одного із засобів підвищення рівня міграційної безпеки в її областях.

Зауважимо, що на здійснення державної міграційної політики негативно впливає відсутність об'єктивної та комплексної інформаційної підтримки. Власне кажучи, ДССУ і Державна міграційна служба (ДМС) не надають інформацію щодо кількісно-якісного складу вибулих і прибулих українців. Крім того, ці служби не вказують відомості щодо: 1) терміну перебування українців за кордоном; 2) мети їх вибуття; 3) факторів і причин міграції українців; 4) сфер і секторів економіки, які обирають українці для трудової міграції. Зважаючи на це, можна запропонувати: ДМС разом із Державною прикордонною службою України (ДПС) розробити та впроваджувати «міграційну карту» (яку можна

використовувати у т.ч. он-лайн). Це необхідно з метою деталізації базису статаналізу міграційних потоків. Крім того, важливою є розробка баз даних, за допомогою яких можна було б верифікувати (відстежити й ідентифікувати) кількісно-якісний склад міграції в Україні. Уважаємо, що об'єктивний і системний інформаційно-статистичний облік дасть змогу визначити фактичний стан реалізації державної міграційної політики в Україні, а також забезпечити необхідне підґрунтя для її оцінювання та вчасного вдосконалення. Відтак, доречним є детальний аналіз організаційно-правового підґрунтя такої політики.

2.2. Аналіз організаційно-правового підґрунтя публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки: Україна й ЄС

Розгляд стану міграційної безпеки в Україні дозволяє наполягати на необхідності підвищення рівня такої безпеки та дієвості публічного управління міграційними процесами. У цьому контексті важливим є не тільки запровадження сучасних систем ідентифікації мігрантів в Україні, а й удосконалення її законодавства в міграційній сфері. Допомогти в цьому може дослідження позитивного зарубіжного досвіду публічного управління міграційними процесами, зокрема досвіду країн-членів ЄС, зважаючи на інтеграційні прагнення нашої держави.

Важливо, що країни-учасниці ЄС не однаково ставляться до публічного управління міграційними процесами (табл. 3). Так, транзитні країни-члени ЄС найбільш скептично налаштовані відносно лібералізації міграційної політики (Греція, Італія та ін.) [12]. У Республіці Польща, навпаки, здійснюється помірною формалізована державна міграційна політика [30]. У цій державі прийнято закони «Про іноземців», «Про сприяння працевлаштуванню й інститути ринку праці» тощо (2018 р.). Ці акти передбачають створення реєстру працедавців і їх іноземних працівників, що виконують певну діяльність на підставі отриманої декларації. Вона дає можливість на проживання та роботу в Республіці Польща. Щодо Чехії, то в ній із 2016 р. запроваджена програма, яка дозволяє українцям

працевлаштовуватися в пришвидшеному режимі [22]. Прагнучи таким чином працевлаштуватися в Чехії, вони можуть подати заяву на розгляд (у межах цієї програми) до Генерального консульства Чехії в м. Львів. Підкреслимо, в аналізованій республіці відповідно до квот на прийом мігрантів також прийнято закон «Про іноземців». Проте з боку Чехії для громадян України надається можливість щодо подання заяв на трудову картку у спрощеному режимі (тобто без реєстрації в е-системі «Visapoint») [там само].

Таблиця 3

Групування країн-членів ЄС щодо особливостей їх публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки

№ з/п	Блок країн-членів ЄС, які скептично налаштовані щодо питань міграційної політики	Блок країн-членів ЄС, які займають посередню позицію у питаннях міграційної політики	Блок країн-членів ЄС, які просувають політику інтеграції та прийняття мігрантів
1	Транзитивні країни-члени ЄС, що є первинними реципієнтами	Країни-члени ЄС, що є первинними або вторинними реципієнтами, але займають помірну позицію щодо регулювання хвиль міграції	Країни-члени ЄС, що є вторинними реципієнтами, але здійснюють інклюзію та соціальну адаптацію мігрантів, які прибувають до цих країн
2	Греція, Італія, Угорщина та ін.	Португалія, Республіка Польща, Естонія, Литва, Словенія та ін.	Чехія, Німеччина, Англія та ін. країни Північної й Центральної Європи

Джерело: складено на підставі [12; 20]

Загалом можна відзначити, що в країнах-членах ЄС вживаються такі основні заходи у сфері публічного управління щодо забезпечення міграційної безпеки [12; 20; 28]:

- 1) моніторинг ринку праці;
- 2) зниження дефіциту робочої сили;
- 3) мотивування населення до створення робочих місць (за рахунок збільшення серед нього числа фізичних осіб-підприємців);

4) захист економіки національних держав від небажаної імміграції, у т.ч. низькокваліфікованих робітників;

5) запровадження вимог і квот для регулювання кількісно-якісного імміграційного руху робочої сили;

6) підвищення стандартів рівня життя населення;

7) створення умов і стійкого бажання в окремо взятої особистості щодо формування її людського капіталу та повноцінної його реалізації;

8) збільшення кількості робочих місць, які є високооплачуваними;

9) уточнення правил в'їзду іммігрантів, у т.ч. у напрямку посилення цих правил (що притаманно, насамперед, для транзитивних країн-членів ЄС);

10) дотримання принципів системності, результативності, поступальності, прагматизму та ін.;

11) підвищення рівня соціальної відповідальності за мігрантів, що видається можливим за рахунок підтримки із ними міждержавних зв'язків тощо.

Крім того, з'ясовано, що на рівень міграційної безпеки в ЄС і Україні впливають такі фактори, як близькість країн (наявність спільних кордонів), наявність цивілізованих, розвинених ринків праці в країнах, до яких прагне мігрувати населення, відносна свобода пересування, історичні зв'язки з іншими країнами, існування у них спільноти трудових мігрантів та/або діаспори, соціально-культурна близькість, спільність мови або її низькі бар'єри тощо [23].

Варто відзначити, що трудові мігранти-українці впливають на грошово-кредитну систему України, переказуючи грошові кошти для своїх родин [19]. Однак з метою забезпечення її соціально-економічного зростання важливим є запровадження механізмів щодо перенаправлення цих коштів також і на її розвиток. Воно можливе, зокрема, за умови купівлі трудовими мігрантами-українцями державних цінних паперів. Разом із тим, розгляд стану міграційної безпеки в Україні дає змогу наполягати на важливості вдосконалення її соціально-економічної та міграційної політики для підвищення рівня системи безпеки.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІГРАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

3.1. Удосконалення організаційно-правового підґрунтя публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України

Розгляд стану забезпечення міграційної безпеки України дозволяє стверджувати, що розвиток публічного управління в цій сфері можливий за умови здійснення низки заходів у такому напрямку, як удосконалення його інституційного підґрунтя. Ураховуючи положення теорії інституціоналізму, вважаємо, що доопрацювання вищезазначеного підґрунтя охоплює відповідно вдосконалення його організаційної та правової складових. Наполягається, що слід удосконалити правове поле щодо організації здійснення державної міграційної політики шляхом посилення системності (рис. 2):

1) у визначенні понять «міграційна безпека», «публічне управління у сфері забезпечення міграційної безпеки», «внутрішня вимушена міграція» (наразі законодавчо закріплена дефініція «внутрішньо переміщена особа», але внутрішнє міграційне переміщення може бути як добровільним, так і вимушеним) тощо. Це можливо здійснити як у межах удосконалення чинної правової бази в цій сфері (що наразі налічує більше двох десятків документів), так і в межах розробки та прийняття нового закону «Про засади публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України»;

2) під час виконання функції щодо планування (необхідним є забезпечення системності в прийнятті доктрин, концепцій і стратегій у досліджуваній сфері);

3) під час виконання функції щодо регулювання, моніторингу й оцінювання стану міграційної безпеки;

4) в упровадженні в регіонах України транскордонної співпраці для зменшення негативних міграційних процесів і рівня безробіття у них, що

можливе за прикладом функціонування Карпатського єврорегіону та його кластерів (дет. особливості розвитку цього єврорегіону досліджені вище).

Рис. 2. Схематичне зображення перспективного вдосконалення правових актів публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки в Україні

Джерело: авторська розробка

Відзначимо, що для ґрунтового вдосконалення інституційного підґрунтя реалізації публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України необхідна наявність його об'єктивної та комплексної інформаційної підтримки. У цьому контексті важливим є запровадження в роботі ДМС і ДПС «міграційної карти». Регламент її застосування визначено в Додатку А, а відповідний профіль і алгоритм упровадження в табл. 4.

Таблиця 4

Профіль «міграційної карти» і алгоритм взаємодії під час її впровадження

<i>Профіль «міграційної карти» в Україні</i>		
Назва індикативної позиції	Зміст індикативної позиції	Критичні значення індикативної позиції
Вид міграції	еміграція	–
	імміграція	–
Вік	до 21 року	більше за 5 мігрантів на 1000 насел.*
	21-35 років	більше за 5 мігрантів на 1000 насел.*
	36-45 років	більше за 5 мігрантів на 1000 насел.*
	46-59 років	більше за 1 мігранта на 1000 насел.*
	Старші за 60 років	більше за 5 мігрантів на 1000 насел.*
Мета мігрування	Постійне місце проживання	–
	Трудова міграція (робота). З конкретизацією професії, спеціальності	–
	Освітня міграція (навчання)	–
	Інше	–
Термін мігрування	До 1 року	не критично
	1-5 років	критично для певних категорій громадян*
	5 років і більше	критично
Регіон	Назва країни	країни критичної імміграції
<i>Алгоритм взаємодії під час упровадження «міграційної карти» в Україні</i>		
Інституції	Заходи	Форми контролю
ДМС і ДПС (за необхідності МЗС та ін.)	Координація та контроль за виконанням законодавства у сфері міграційної безпеки (забезпечення легальності в'їзду в Україну, а також координації виїзду з неї)	Документальна перевірка даних, що підтверджують мету в'їзду. Проведення опитування на предмет виїзду з України. Збір, обробка й аналіз інформації щодо еміграції/імміграції населення

* – дані можуть уточнюватися впродовж проведення подальших досліджень у сфері забезпечення міграційної безпеки

Джерело: складено на підставі [14; 20; 23]

Підкреслимо, що застосування «міграційної карти» в Україні може сприяти такому:

– досягненню найбільш повного інформаційно-статистичного висвітлення стану міграційних процесів;

– забезпеченню зіставності та порівнюваності інформації у сфері міграційної безпеки, що отримується від різних відомств (ДМС і ДПС України) за допомогою використання різних методів її збирання, обробки й аналізу;

– глибокому дослідженню й упровадженню міжнародних практик щодо ведення національної статистики, яка має порівнюватися з даними інших країн. Зауважимо, що, зважаючи на інтеграційні прагнення України, її система збору відомостей щодо міграції має розбудовуватися саме у відповідності до європейських вимог.

3.2. Концепт розвитку публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України

У продовження висловленої гіпотези щодо важливості вдосконалення організаційно-правового підґрунтя публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України, відзначимо, що важливо, щоб це вдосконалення здійснювалося на системній основі. За цих умов воно має уможливити належний розвиток та підвищення результативності такого управління. На наше переконання, у цьому контексті доцільною є реалізація таких заходів державно-управлінського характеру, що складаються у цілісний концепт:

1. *Переведення національної ідеї України в практичну площину шляхом законодавчого закріплення.* З огляду на результати останніх соціопитувань [9; 17], чинні законодавчі акти [14] та наукові розробки у державно-управлінській сфері [18; 25; 27; 29], можемо наполягати на важливості, зокрема закріплення такої об'єднаної національної ідеї, як упровадження європейських стандартів щодо соціального розвитку та підвищення рівня життя на вітчизняних теренах.

2. *Спрощення умов для відкриття та ведення власного бізнесу з метою*

зменшення кількості трудових мігрантів-українців. Обґрунтування реалізації цього заходу обумовлено методикою врахування МОП таких факторів при регулюванні міграційних процесів, як відкриття власної справи. Реалізація цього заходу можлива, зокрема, у межах запропонованої президентом України програми «Повертайся і залишайся» [24]. Цією програмою передбачено забезпечення доступних кредитів для власної справи під 5%, 7% і 9%. Розмір кредитної ставки залежить від кількості створених робочих місць під час ведення бізнесу, а також розміру його прибутку [там само]. Разом із тим, ця програма має бути приведена у відповідність до ст. 14 Закону України «Про зовнішню трудову міграцію» [14]. Адже даний закон визначає, що відповідальним за реінтеграцію трудових мігрантів-українців є, зокрема Міністерство соціальної політики України. Тому запропонована президентом України програма має бути узгоджена в інституційному плані з положеннями вищевказаного закону.

3. *Внесення змін до вітчизняного законодавства щодо детінізації економіки України.* Ці заходи певною мірою перетинаються із попередніми, та передбачають посилення відповідальності працедавців за заробітню плату «у конвертах» і за дискримінацію в оплаті праці за гендерною та іншими ознаками, а також створення умов для легалізації діяльності самозайнятих осіб.

4. *Упровадження прогресивної шкали податку на доходи фізосіб, а також податку на розкіш.* Усе це покликано забезпечити зниження навантаження на фонд заробітної плати. Крім того, важливим є розвиток накопичувальної системи пенсійного забезпечення в Україні, але для цього її громадянам має бути забезпечено належний рівень життя.

5. *Надання українцям можливості щодо придбання житла на пільгових умовах.* Це має стимулювати громадян або не виїжджати за кордон на заробітки взагалі, або не ставати довгостроковими трудовими мігрантами, які в подальшому можуть прагнути забезпечення возз'єднання зі своєю сім'єю (за рахунок її міграції за кордон).

6. *Установлення прожиткового мінімуму на рівні фактичного його розміру, що вимагає врахування ратифікованої нашою країною Конвенції МОП*

№ 117 «Про основні цілі та норми соціальної політики, а також індексу споживчих цін» [14]. При цьому встановлення такого мінімуму має відбуватися на основі осучаснених даних щодо необхідних працездатним особам наборів продуктів харчування, товарів та послуг тощо.

7. *Установлення мінімальної заробітної плати з урахуванням ратифікованої Україною Конвенції МОП № 131 «Про встановлення мінімальної заробітної плати з особливим урахуванням країн, що розвиваються, та індексу споживчих цін» [14].*

8. *Орієнтування на виробництво продукції з більшою доданою вартістю.* Крім того, необхідним є стимулювання підвищення заробітної плати відповідно до темпів економічного зростання, а також упровадження практик корпоративної соціальної відповідальності, забезпечення перекваліфікації, гарантоване надання «соціальних пакетів» тощо.

9. *Розширення спектру освітніх послуг для потенційних мігрантів або тих, які повернулися на Батьківщину.* Усе це передбачає надання можливостей здобуття не просто престижної професії, а такої, що охоплює отримання «актуальних» знань і умінь, які є практико орієнтованими, тобто затребуваними на ринку праці. Це необхідно з огляду на те, що значним є вплив населення України за кордон, а також важливість для нього (населення) наявності адекватної винагороди за роботу та сприятливих умов для провадження власної справи. Крім того, для потенційних і фактичних мігрантів-українців важливим є створення безпечних і комфортних умов життєдіяльності, покращення житлово-побутових умов та ін.

10. *Сприяння залученню якомога більших валютних надходжень в Україну.* Власне йдеться про грошові перекази трудових мігрантів з-за кордону, збільшення яких (переказів) можливе шляхом скорочення комісії на їх здійснення. Наразі мігранти – користувачі системи грошових переказів, змушені сплачувати комісію при здійсненні таких переказів і в Україні, і в державі, з якої кошти пересилаються. На кристалізацію цієї проблеми значною мірою впливає також і суб'єктивний чинник – українські мігранти-заробітчани

не бажають «платити» країні за переказ грошових коштів, яка не забезпечила їм добробут і повноцінну реалізацію людського потенціалу. Слід також зауважити, що здебільшого переведені з-за кордону мігрантами грошові кошти не направляються на розвиток України загалом і територіальних громад зокрема. Виходом з цієї ситуації може бути мотивація мігрантів-заробітчанин і їх сімей до купівлі державних цінних паперів.

11. *Удосконалення інвестиційної політики в Україні*, що передбачає покращення інвестиційного клімату та інфраструктури, зокрема, шляхом спрощення оподаткування потенційних і фактичних інвесторів, зняття заборони на ведення тих чи інших видів економічної діяльності з метою виведення її з тіні тощо.

Головний висновок: в умовах суспільно-політичної нестабільності та трансформації в Україні стало очевидним, що її управлінська діяльність, зокрема щодо забезпечення міграційної безпеки, повинна будуватися за напрямами, які передбачають удосконалення, насамперед, організаційно-правового підґрунтя в цій сфері. Воно має визначати особливості міграційної безпеки України шляхом конкретизації засад щодо трудової міграції, еміграції, вимушеного внутрішнього переміщення осіб та ін. Це, власне, публічно-управлінська діяльність у надзвичайних умовах, які викликані ризиками та загрозами міграційній безпеці. Розвитку ж управлінської діяльності в цій сфері має сприяти належне соціально-економічне функціонування держави загалом, що вимагає виділення його пріоритетів і регламентації їх у межах єдиного концепту цільової підтримки.

ВИСНОВКИ

1. З'ясовано, що міграційна безпека є невід'ємною складовою національної безпеки України та системи публічного управління. Діяльність органів публічної влади у сфері забезпечення міграційної безпеки має відповідати національним інтересам, де стабільність суспільно-політичної системи й розвиток окремо взятої особистості забезпечує задоволення соціально-економічних інтересів як самої держави, так і її територіальних громад і населення. Крім того, уточнено, що, як категорія ідеального порядку, міграційна безпека охоплює і процес її забезпечення, і результат від його здійснення, що представлений відповідним рівнем міграційної безпеки. Визначено фактори, причини, а також наслідки (позитивні та негативні) у забезпеченні та незабезпеченні міграційної безпеки.

Доведено, що використання терміноконструкції «міграційна безпека» значною мірою може забезпечити комплексну характеристику поняття «міграція», «міграційна політика» тощо. У цьому контексті й ураховуючи недосконалість вітчизняної правової бази, обґрунтовано, закріпити в ній визначення поняття «міграційна безпека». Під нею запропоновано розуміти стан захищеності національних інтересів (держави, суспільства й окремо взятої особистості) у міграційній сфері, що передбачає гарантування та підтримку такого стану на належному рівні через здійснення результативного публічного управління, яке визначає й ураховує реальні та потенційні виклики та загрози цим інтересам, а також унеможливорює їх трансформацію в небезпеки.

2. Аналіз сучасного стану реалізації публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки дозволив визначити, що вона, будучи динамічним станом життєдіяльності суспільства щодо його переміщення, у значній мірі залежить від організаційно-правових засобів протидії міграційним викликам і загрозам. Акцентовано, що ці засоби державного впливу становлять підґрунтя для функціонування механізму публічного управління. Він має відповідати дозволеним межах публічності (відкритості та прозорості) у

безпековій сфері.

Установлено, що сучасний стан міграційної безпеки України відзначається незадовільністю. Більшість трудових мігрантів-українців – жителі Західних областей України (чоловіки віком від 30-45 років). Здебільшого вони виїжджають до Республіки Польщі, Чеської Республіки, Італії тощо. Однією з небезпек міграції українців є їх утвердження як довгострокових трудових мігрантів (яких, до речі, більше ніж короткострокових). З'ясовано, що підвищенню міграційної безпеки України сприятиме зміцнення суспільно-політичної стабільності в державі, підвищення добробуту громадян, зниження рівня безробіття, розвиток транскордонної співпраці (за прикладом Карпатського єврорегіону) та ін.

Виявлено, що на стан міграційної безпеки України значно впливає недосконалість її інституційного (організаційно-правового) забезпечення публічного управління. Воно має бути представлено законодавчими, програмними та стратегічними документами, процесом їх розробки й упровадження. Проте в Україні правова база у сфері міграційної безпеки не відзначається системністю її формування та дії. Також наполягається, що на здійснення державної міграційної політики негативно впливає відсутність об'єктивної та комплексної інформаційної підтримки, зокрема з боку тих інституцій, які безпосередньо покликані її здійснювати – Державної міграційної служби (ДМС) і Державної прикордонної служби України (ДПСУ).

Зважаючи на це досліджений закордонний досвід у сфері організаційно-правового забезпечення міграційної безпеки, зокрема країн-членів ЄС. Це здійснено з огляду на євроінтеграційні прагнення нашої держави. З'ясовано, що в країнах-членах ЄС міграційна політика різниться залежно від того, чи є вони первинними чи вторинними реципієнтами мігрантів, чи транзитивними країнами та ін. Загалом у країнах-членах ЄС вживаються такі заходи у сфері забезпечення міграційної безпеки: моніторинг ринку праці; мотивування населення до створення бізнесу; захист економіки; запровадження вимог і квот для регулювання кількісно-якісного імміграційного руху робочої сили тощо.

3. Обґрунтовано напрямки вдосконалення публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України, які передбачають застосування організаційно-функціонального підходу до уточнення правової бази, а також оптимізації взаємодії органів державної влади в цій сфері. Власне кажучи, запропоновано підвищити системність формування та дії правової бази у досліджуваній сфері шляхом:

1) закріплення визначення понять «міграційна безпека», «публічне управління у сфері забезпечення міграційної безпеки», «внутрішня вимушена міграція», «еміграція» тощо. Реалізація цих заходів можлива як у межах доопрацювання чинної правової бази, так і в межах систематизації її дії шляхом розробки та прийняття нового закону «Про засади публічного управління у сфері забезпечення міграційної безпеки України»;

2) забезпечення системності в прийнятті доктрин, концепцій і стратегій у цій сфері;

3) виваженого та комплексного виконання функції щодо регулювання, моніторингу й оцінювання стану міграційної безпеки;

4) упровадження в регіонах України транскордонної співпраці щодо зменшення негативних міграційних процесів і рівня безробіття у них.

Окремим блоком у роботі обґрунтовано необхідність здійснення об'єктивної та комплексної інформаційної підтримки у сфері забезпечення міграційної безпеки. У цьому контексті важливим є запровадження в діяльності ДМС і ДПС «міграційної карти». У роботі запропоновано її профіль, алгоритм і регламент застосування.

Крім того, обґрунтовано закріпити низку заходів із протидії викликам і загрозам у міграційній сфері. Публічно-управлінська діяльність щодо такої протидії може бути як оперативною (як реакція), так і стратегічною. За останньої ситуації має відбуватися забезпечення розвитку публічно-управлінської діяльності у сфері міграційної безпеки, якому має сприяти належне соціально-економічне функціонування держави загалом і територіальних громад зокрема, що вимагає виділення його пріоритетів та

регламентації їх у межах єдиного концепту цільової підтримки. У межах цього концепту визначена реалізація таких заходів:

- 1) правове закріплення національної ідеї України;
- 2) спрощення умов для відкриття та ведення власного бізнесу з метою зменшення кількості трудових мігрантів-українців;
- 3) внесення змін до вітчизняного законодавства щодо детінізації економіки України;
- 4) упровадження прогресивної шкали податку на доходи фізосіб, а також податку на розкіш;
- 5) надання українцям можливості щодо придбання житла на пільгових умовах;
- 6) установлення прожиткового мінімуму на рівні фактичного його розміру, а також мінімальної заробітної плати з урахуванням ратифікованих Україною Конвенцій МОП;
- 7) орієнтування на виробництво продукції з більшою доданою вартістю;
- 8) розширення спектру освітніх послуг для потенційних мігрантів або тих, які повернулися на Батьківщину;
- 9) сприяння залученню якомога більших валютних надходжень в Україну;
- 10) удосконалення інвестиційної політики в Україні тощо.

Цей перелік заходів не є вичерпним, і може бути доповнений у процесі проведення подальших наукових досліджень, що ще раз засвідчує: міграційна безпека – не тільки проміжний і кінцевий результат (продукт), а й постійний процес забезпечення щодо його отримання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічний тлумачний словник. URL: <http://sum.in.ua/s/bezpeka>; <http://sum.in.ua/s/migracija>.
2. Борисенко О.П., Тарасенко К.М. Еволюційна парадигма міграційних процесів в Україні. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2017. № 2. URL: [http://el-zbirn-
du.at.ua/index/zmist_2017_2/0-29](http://el-zbirn-du.at.ua/index/zmist_2017_2/0-29).
3. Бублій М. П. Методологічні засади формування міграційної політики в Україні. URL: archive.nbuv.gov.ua/portal/SOC_Gum/apdu/2009_2/doc/2/03.pdf.
4. Гайдош І., Шульга М. Проект закону про державну міграційну політику. URL: rada.gov.ua/законодавство/проекти_законів.
5. Горрансон Б. Составные элементы национальной миграционной политики. *Миграция и миграционная политика* : материалы семинара (13-17 июля 2007 г., г. Москва). Москва, 2007. С. 42-46.
6. Гусаров С.М., Комзюк А.Т., Салманова О.Ю. та ін. Міграційне право України : підручник ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, чл.-кор. НАПрН України С.М. Гусарова. Харків : Дім реклами, 2016. 296 с.
7. Дем'янчук О. П. Державна політика та публічна політика: варіант перехідного періоду. *Наукові записки. Том 18. Політичні науки*. URL : http://elib.ukma.edu.ua/NZ/NZV18_2000_polityk/05_demyanchuk_op.pdf.
8. Держстат визначив два райони для пробного перепису населення. URL: https://zik.ua/news/2019/11/28/derzhstat_vyznachyv_dva_raiony_dlia_probnoho_perepysu_naseleennia_947228.
9. Київський міжнародний інститут соціології. URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=765&page=1>.
10. Малиновська О. А. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями. Київ : НАДУ, 2004. 235 с.
11. Мармор Л. Миграция в контексте социально-экономической

политики. *Миграция и миграционная политика* : материалы семинара, Москва, (13-17 июля 2007 г., г. Москва). Москва, 2007. С. 37-41.

12. Медушевский Н. Влияние миграционного кризиса 2014-2016 годов на политику и социальные настроения в странах Европейского союза. *Теории и проблемы политических исследований*. 2016. № 3. С. 167-176.

13. Міграція в Україні. Факти і цифри: звіт Представництва Міжнародної організації з міграції в Україні. URL : http://iom.org.ua/sites/default/files/ff_ukr_21_10_press.pdf.

14. Офіційний веб-сайт Верховної ради України. URL: <https://rada.gov.ua/>.

15. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/publnasel_u.htm.

16. Порока С.Г., Помаза-Пономаренко А.Л. Анализ государственно-правового обеспечения в сфере национальной и публичной безопасности Украины. *East Journal of Security Studies*, 2018. 1 (3). URL: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/7491/1/Pomaza-Poroka.pdf>.

17. Результати соціологічного дослідження, проведеного у рамках проекту «Започаткування Національного діалогу в Україні». URL: http://icps.com.ua/assets/uploads/files/national_dialogue/poll_for_regions/00_survey_ukraine_ua.pdf.

18. Романюк М. Міграція населення України. *Економіка України*. 1999. № 9. С. 38-44.

19. Світовий банк в Україні. Офіційний сайт. URL: <https://www.worldbank.org/uk/country/ukraine>.

20. Сирочук Н. А. Міжнародна трудова міграція українців до країн Європейського союзу: фактори впливу. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2014. № 11. С. 110-118.

21. Сидорчук О.Г., Новікова О. Ф., Панькова О. В. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія ; НАН України,

Інститут економіки промисловості. К. ; Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.

22. Ставлення до українських трудових мігрантів у Чехії. URL : <https://uaportal.cz/blogs/3/222/>.

23.Тарасенко К. Понятійно-термінологічна характеристика визначення міграції. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2017. № 1. С. 30-38.

24. Україна запускає програму «Повертайся і залишайся». URL: <https://www.dw.com/uk/...../a-51516523>.

25. Українське суспільство: міграційний рівень : національна доповідь. Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. К., 2018. 396 с.

26.Lee E. S. A Theory of Migration. *Demography*. 1966. Vol. 3. №. 1. URL : http://www.jstor.org/stable/2060063?seq=1#page_scan_tab_contents.

27.Migration Policy Institute. International Migration Statistics. URL: <https://www.migrationpolicy.org/programs/data-hub/international-migration-statistics>.

28.Migration Theory. Talking across Disciplines. URL: <https://estvitaesydemografia.files.wordpress.com/2013/04/introducccic3b3n-migration-theory-talking-across-disciplines.pdf>.

29.Pomaza-Ponomarenko, A., & Husarov, K. (2019). The evolution of economic processes as a factor of state security of Ukraine. *East Journal of Security Studies*, 4(1), 36-45. Retrieved from <https://ejss.nuczu.edu.ua/index.php/ejss/article/view/7>.

30.Rząd unieważnił dokument dot. polityki migracyjnej Polski. URL : <http://www.rp.pl/Polityka/170329876-Rzad-uniewaznil-dokument-dot-polityki-migracyjnej-Polski.html>.

31.Stillman R. J. Public administration: concepts and cases. Boston, Mass. ; United Kingdom : Wadsworth Cengage Learning. 2010. 507 p.

32.The New Public Governance ? Emerging Perspectives on the Theory and Practice of Public Governance / Ed. By Stephen P. Osborn. Routledge, 2009. 432 p.

33. The Process of Security. Schneier on Security. URL: https://www.schneier.com/essays/archives/2000/04/the_process_of_secur.html.

Додаток А

СТРУКТУРА РЕГЛАМЕНТУ ВЗАЄМОДІЇ ДМС І ДПС УКРАЇНИ У СФЕРІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ «МІГРАЦІЙНОЇ КАРТИ»

Розділ 1. *«Загальні положення»*. Визначається ціль прийняття регламенту та коло суб'єктів, на яких він розповсюджує свою дію першочергово – Державну міграційну службу (ДМС) і Державну прикордонну службу (ДПС) України. Формулюються положення, які вказують на рівні та форми взаємодії. Зазначається, що регламент буде трьохрівневу систему взаємодії та координації діяльності, зокрема:

– взаємодія та координація з вищими органами влади (президентом, парламентом та урядом України, що є інституціями, які визначають загальний порядок у сфері забезпечення міграційної безпеки), а також іншими державними органами;

– безпосередня взаємодія та координація органів спеціальної компетенції – Державної міграційної служби та Державної прикордонної служби України;

– взаємодія та координація з іншими публічними інституціями (самоврядними та недержавними).

Визначається, що сферами застосування регламенту виступають: інформаційна, організаційна, правозастосовна та правозабезпечувальна.

Розділ 2. *«Терміни та визначення»*. Визначається термінологія, яка застосовується у Регламенті, або має значення для його вірного застосування. До таких термінів необхідно віднести: терміни, що вводяться і використовуювані в регламенті вперше; терміни, використовуювані виключно в рамках даного регламенту, у тому числі, терміни, використовуювані для скорочення тексту; загальноновживані терміни, зміст яких спеціалізований або змінений для застосування у сфері забезпечення міграційної безпеки; загальноновживані

терміни, якщо їх визначення необхідні для повноти логічної замкнутості словника загалом або кращого розуміння інших термінів.

Розділ 3. *«Опис вимог, процесів, методів взаємодії і координації діяльності»*. У цьому розділі дається опис форм взаємодії таких, як взаємні консультації; робота оперативних та робочих груп тощо; обмін інформацією; спільні рішення; спільні плани тощо.

Для коректного опису процесу необхідно вказати: мету процесу; параметри, правила і методи виконання процесу; події, що спричиняють виникнення процесу; події, які завершують процес; строк виконання процесу; місце виконання процесу; функції (дії), що виконуються в рамках процесу; коло виконавців процесу; засоби моніторингу та контролю. У регламенті обов'язково слід вказати вимогу щодо заповнення в «міграційній карті» термінів перебування за кордоном, мети вибуття, факторів і причин міграції, сфер і секторів економіки, які обирають громадяни для трудової міграції тощо. У цьому розділі також необхідно деталізувати порядок обміну інформацією, канали обміну, а також особливості обміну інформацією з обмеженим доступом.

Розділ 4. *«Відповідальність»*. У цьому розділі визначається відповідальність виконавців за невиконання (неналежне виконання) покладених на них обов'язків в процесі взаємодії та координації, а також персоніфікована відповідальність за надання тієї чи іншої інформації в «міграційній карті».

Розділ 5. *«Контроль»*. У даному розділі описуються засоби контролю за виконанням спільних рішень та регламенту загалом.

Розділ 6. *«Додатки»*. У цьому розділі регламенту наводиться службова і допоміжна інформація про регламентовані процеси.